

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ЗМІНИ У СВІТОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ В ПОСТПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД

Р. П. МУДРАК, доктор економічних наук

Уманський національний університет садівництва

О. В. ДОВГАЛЬ, доктор економічних наук

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджується вплив пандемії COVID-19 на глобальну економіку. Вказується на вразливість останньої в частині виробництва економічних благ, що представляють предмет національної безпеки, проте не виробляються у потрібних об'ємах національними виробниками. Висувається припущення про відновлення виробництва таких видів промислової продукції у вигляді імпортозаміщення, що вплине на посилення міграції робочої сили та зміни у міжнародній торгівлі.

Ключові слова: *глобальна економіка, пандемія, дефіцит, імпортозаміщення, міграція*

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19, яка розпочалася в Китаї наприкінці 2019 р., на початку весни 2020 р. охопила увесь світ. Вона спровокувала глибоку фінансову кризу – найгіршу з часів Великої депресії і 2008 року. Криза чітко проявилась у лютому і березні, а згодом і у квітні, 2020 року під час падіння світового фондового ринку [1]. Вимушені карантинні заходи зумовили катастрофічне падіння попиту. Тому услід за фінансовим ринком обвалилися сировинні ринки. Насамперед ринок нафти – 20 квітня 2020р. ціна травневого ф'ючерса нафти WTI вперше за всю історію торгів стала

від'ємною [2]. Секторами світової економіки, які відчули негайний негативний вплив пандемії стали туризм і пасажирські перевезення. За розрахунками Світової ради подорожей та туризму (WTTC), туристична галузь та сфера пасажироперевезень за підсумками 2020 року може недоотримати 2,1 трлн. дол. США. За розрахунками Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO), збитки тільки пасажирських авіакомпаній від пандемії можуть сягнути від 160 до 253 млрд. дол. США. За оцінками Міжнародної асоціації повітряного транспорту (IATA), через коронавірус пасажирооборот світової авіації може скоротитися вдвічі [3]. Загальні ж збитки світової економіки за найгіршим сценарієм аналітики JPMorgan Chase & Co. оцінюють у понад 6 трлн. дол. США. Втрати тільки для розвинених економік будуть аналогічні втратам під час криз 2008–2009 і 1974–1975 років [4].

Окрім суто гуманітарної трагедії – загибелі сотень тисяч людей, пандемія COVID-19 спричинила посилення ревізії діючого сценарію економічної глобалізації, виявивши та продемонструвавши усім його окремі вади. Що зумовлює необхідність наукових досліджень за даним напрямом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Природу, особливості розвитку та вплив на українське суспільство економічної глобалізації досліджували у своїх роботах багато вітчизняних вчених. Зокрема, це праці О. Г. Білоруса, В. І. Власова, А. С. Гальчинського, В. М. Гейця, В. П. Горбуліна, С. О. Корабліна, С. Г. Осики, В. Т. Пятницького, М. І. Пугачова та ін. Проте, враховуючи, що економічна глобалізація є надзвичайно мінливий процес, який знаходиться під дією великої кількості факторів, її майбутнє, як і вплив на українську економіку є важкопрогнозованими. Підтвердженням цьому є руйнівний вплив на світову економіку пандемії COVID-19. Її дія вказує на те, що, попри усі зусилля економічної науки й державної адміністрації, спрямовані на передбачення та попередження криз, в механізмі функціонування ринкової економіки було, є і буде в майбутньому місце для стихійних факторів. Важкопрогнозованих і невідворотних. Це обумовлює необхідність подальшого дослідження феномену економічної глобалізації, розробки альтернативних

сценаріїв її розвитку з метою, якщо не запобігання, то, принаймні, пом'якшення дії негативних факторів на зразок коронавірусу SARS-CoV-2, що спричинив пандемію COVID-19 та глибоку економічну кризу.

Методика досліджень. Методологічною та теоретичною основами дослідження є економічна теорія, наукові розробки вітчизняних та закордонних вчених із глобалістики, міжнародної торгівлі тощо. У процесі дослідження використовувалися такі методи: абстрактно-логічний, емпіричний, рядів динаміки, середніх величин та ін.

Результати досліджень. Як явище соціально-економічної реальності глобалізація (*фр. global – загальний, всесвітній, від лат. globus – куля*) – це категорія, яка відображає процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і з 60-х рр. ХХ ст. набуває форм постійного і неухильного зростаючого міжнародного переплетіння національних економік [5, с. 264–265]. О. Г. Білорус визначає глобалізацію як об'єктивний соціальний процес «...змістом якого є зростаючий взаємозв'язок та взаємозалежність національних економік, національних політичних і соціальних систем, національних культур та навколишнього середовища. Дві головні тенденції сучасного процесу глобалізації, а саме: безпрецедентно щільні взаємопов'язаність новітніх соціально-економічних явищ та процесів та національний (локальний) характер інших соціальних явищ і процесів визначають характер глобальних трансформацій, породжують певні суперечності світового розвитку...» [6, с. 8].

Вістрям глобалізації її економічний аспект. Примат економіки полягає в тому, що це сфера особливої людської діяльності в якій людина реалізує свої економічні інтереси, починаючи від найпростіших і закінчуючи найскладнішими. Способи у який вони задовольняються, нерівномірність ступеня їх задоволення в суспільстві та ін. детермінують низку похідних, в тому числі – соціальних, екологічних тощо. З приводу цього О. Г. Білорус зазначає, що «в основі економічної глобалізації лежить уніфікація і інтеграція

світової економіки та її особливий синергетичний ефект» [6, с. 40]. На синергетичний ефект глобалізації вказує також і А. С. Гальчинський: «...глобальні економічні процеси розглядаються за принципами складних динамічних синергетичних систем, логікою демасифікації суспільства, зростаючої автономізації його структурних ланок, їх гетерогенізації» [7].

Головною об'єктивною причиною економічної глобалізації є поглиблення міжнародного поділу праці без якого неможливо досягти підвищення продуктивності суспільної праці та раціонального використання відносно обмежених ресурсів. Прогрес суспільного виробництва, спровокований зростанням людських потреб, відбувся завдяки поділу праці всередині первіснообщинного соціуму, потім – в рамках простого товарного виробництва, потім – в рамках розширеного (розвиненого) товарного виробництва в межах однієї країни, і, нарешті, – в рамках розширеного товарного виробництва в масштабах світової економіки. Розвинуте товарне виробництво швидко прогресує в XVIII-XIX ст. в умовах класичного капіталізму в межах приватнокапіталістичного привласнення [8]. Сучасній або глобальній моделі розвиненого товарного виробництва притаманний підхід згідно з яким національні економіки розглядаються виключно з точки зору географічної території із специфічним набором ресурсів та відмінними природно-кліматичними умовами, і ставиться питання про доцільність існування держав із традиційним набором суверенних прав. Такий підхід відповідає принципам неоліберальної доктрини, яка є теоретико-методологічною основою економічної глобалізації. Найбільш знаковою характеристикою останньої є фритредерство (вільна торгівля) – зовнішньоекономічна політика держави при якій уряд не втручається у торговельні відносини з іншими країнами, прибравши усі бар'єри (тарифні і нетарифні), що обмежують торгівлю між країнами.

Принцип вільної торгівлі є фундаментальним правилом функціонування Світової організації торгівлі, яка, починаючи з моменту свого утворення в 1948р., [9, с. 6], послідовно просуває його розширення у торговельній діяльності

країн – членів організації.

Наскільки бездоганною є модель міжнародної ринкової економіки, яка функціонує на основі фритредерства? Вона є ідеальною лише за наявності ідеальних умов – відсутність міждержавних збройних конфліктів, внутрішньонаціональна політична стабільність (насамперед, готовність будь-якої політичної сили, яка сформувала державну адміністрацію, виконувати Віденську конвенцію про право міжнародних договорів 1969 року [10]), досконала конкуренція, відсутність техногенних катастроф, відсутність природних катаклізмів (повені, посухи, пожежі, зсуви ґрунту, землетруси, виверження вулканів, урагани, епідемії тощо). Наявність хоча б одного чи, тим більше, комбінація кількох із цих факторів ставлять уражену країну або групу країн у програшне економічне становище, яке вимагає застосування протекціоністських заходів. Звертаємо особливу увагу на фактор «досконала конкуренція» - функціонування глобальних корпорацій, офшорних «гаманців» та штучно підтримуване багатими країнами технологічне відставання бідних країн, виключають досконалу конкуренцію в діючій моделі глобальної економіки. Тому фритредерство, як і автаркія, є небезпечними економічними утопіями.

Перелік приведених факторів вкотре нагадує, що ринкова економіка не є ідеальною моделлю суспільного виробництва через наявність природних вад, які традиційно називаються «провалами» або «фіаско» ринку. Провали або фіаско ринку – це ситуації, коли ринковий механізм не спроможний самостійно впоратися із виконанням своїх регулятивних функцій, потребуючи державного втручання. Пандемія COVID-19 є зовнішнім негативним ефектом, який спричинив провал моделі глобальної економіки – неспроможність суспільного виробництва адекватно відреагувати на різке зростання попиту на економічні блага, споживання яких забезпечує виживання людини, як біологічної істоти, в екстремальній ситуації. По-перше, мова йде про індивідуальні засоби захисту – захисні костюми, медичні маски, респіратори тощо. Так, в розпал пандемії із США надходили повідомлення про те, що в окремих випадках через брак

захисних костюмів медики мусили імпровізувати із поліетиленовими пакетами для сміття. По-друге, мова йде про апарати для штучної вентиляції легень. Так, із Італії, яка була європейським центром пандемії, надходили повідомлення про їх гострий дефіцит. Підтвердженням актуальності даної проблеми є те, що СОТ навіть випустила спеціальний статистичний звіт про міжнародну торгівлю медичною продукцією, пов'язаною із лікуванням COVID-19. В організації повідомляють, що загальні обсяги торгівлі медичними продуктами, які характеризуються як критичні та надзвичайно дефіцитні, під час кризи COVID-19 становили 597 млрд. \$, або 1,7 % від загальної світової торгівлі в 2019 році [11].

З даних табл. 1 видно, що представлені високорозвинуті країни (групи країн) впродовж 2016–2018рр. збільшували імпорт медичної продукції, включаючи ту, що пов'язана із лікуванням COVID-19.

Табл. 1. Імпорт медичної продукції, включаючи продукцію пов'язаною із лікуванням COVID-19, деякими розвинутими країнами, млн. \$*

Країна, регіон, продукція	2016р.	2017р.	2018р.
Австралія, всього	4171,8	4311,0	4792,4
в тому числі за кодами: HS-392620**	63,2	61,9	71,0
HS-901920***	170,0	185,0	189,6
Канада, всього	6736,3	7110,1	7471,6
в тому числі за кодами: HS-392620	102,2	110,3	115,7
HS-901920	204,5	223,7	247,4
ЄС, всього	31590,1	33018,9	36099,0
в тому числі за кодами: HS-392620	676,4	730,5	753,1
HS-901920	1086,3	1133,9	1271,6
Японія, всього	11948,1	12498,3	н. д.
в тому числі за кодами: HS-392620	369,7	413,3	н. д.
HS-901920	368,9	417,3	н. д.
Корея, всього	4867,1	5356,2	5893,1
в тому числі за кодами: HS-392620	21,8	26,7	30,7
HS-901920	48,8	61,6	68,2
США, всього	42830,9	45019,3	49441,0
в тому числі за кодами: HS-392620	1073,3	1297,7	1405,3
HS-901920	2061,7	2319,6	2361,4

Примітка: *розраховано автором за даними [11]; **HS-392620 – захисний одяг та аксесуари для одягу (включаючи рукавички); ***HS-901920 - озонотерапія, киснева терапія, аерозольна терапія, штучне дихання або інший терапевтичний апарат дихання

Імпорт усієї медичної продукції у 2018р. порівняно із 2016р. зріс на 15 %, імпорт продукції за кодом HS-392620 зріс на 22,7 %, імпорт продукції за кодом HS-901920 зріс на 15,9 %. Зростаючі внутрішні потреби розвинутих країн у медичній продукції, включаючи ту, що пов'язана із лікуванням COVID-19, у передпандемічний період покривалися, в тому числі, за рахунок зростання відповідного імпорту.

Чому це проблема, можна зрозуміти проаналізувавши структуру країн-постачальників даної продукції (табл. 2).

Табл. 2. Частка Китаю в імпорті медичної продукції, включаючи продукцію пов'язану із лікуванням COVID-19, деяких розвинутих країн, %*

Країна, регіон, продукція	2016р.	2017р.	2018р.
Австралія, всього	20,9	22,9	23,3
в тому числі за кодами: HS-392620	86,6	88,1	85,9
HS-901920	22,5	21,8	19,5
Канада, всього	11,7	12,1	12,7
в тому числі за кодами: HS-392620	83,5	83,5	85,8
HS-901920	7,6	6,9	8,1
ЄС, всього	23,4	24,7	25,0
в тому числі за кодами: HS-392620	82,1	77,6	76,2
HS-901920	13,3	15,3	13,5
Японія, всього	29,5	29,7	н. д.
в тому числі за кодами: HS-392620	71,2	68,6	н. д.
HS-901920	0,9	1,2	н. д.
Корея, всього	18,2	19,0	20,4
в тому числі за кодами: HS-392620	78,8	79,7	79,0
HS-901920	15,7	14,0	12,5
США, всього	22,3	22,8	23,1
в тому числі за кодами: HS-392620	86,6	83,4	81,2
HS-901920	16,9	15,2	19,6

*Примітка: *розраховано автором за даними [11]*

Як бачимо, в усіх представлених країнах за виключенням Канади, частка одного постачальника коливається від 20 до 25% імпорту медичної продукції за

усіма кодами. При цьому, частка Китаю в 2018р. в імпорті критично важливих засобів індивідуального захисту в усіх представлених країнах коливалася від 76,2% до 85,9%.

Якби епідемія мала локальний характер – одна країна чи регіон – це не було б проблемою. Проте епідемія охопила увесь світ, перетворившись у пандемію. Вона розпочалася із головного постачальника у розвинуті країни засобів індивідуального захисту – Китаю. В результаті те, що Китай спрямовував на експорт, за нових надзвичайних обставин почало залишатися всередині країни.

А у головних країнах-імпортерах виник гострий дефіцит відповідної продукції, який став одним із ключових факторів стрімкого розповсюдження інфекції. Очевидна вразливість діючої моделі глобальної економіки, як і конкретний виклик національним безпекам розвинутих країн збоку COVID-19, не залишаться без відповіді. Ще задовго до початку пандемії, Трамп Д. виграв президентські перегони в США із програмою, яка в цілому представляла собою антитезу неоліберальній доктрині – новий курс політики протекціонізму. Відразу після інавгурації 20 січня 2017 року, 45-ий Президент США приступив до реалізації своїх передвиборних обіцянок. Першими його кроками став вихід США із кількох міжнародних угод та початок торгівельної війни з ЄС й Китаєм.

Критикуючи не вигідність для США ряду торговельних угод, зокрема, НАФТА та Транстихоокеанського партнерства (ТТП), Дж. Фокс (Інститут економічної політики (Вашингтон, О.К.) у своїй доповіді «Торговельна політика США – час почати спочатку» восени 2016р. зазначив, що для зниження тарифу НАФТА вимагала, щоб «хоча би 65 % товарів, які імпортуються з Мексики, насправді були вироблені там. Це означає, що 35 % імпортованих США товарів можуть бути зроблені у країнах з іще меншими заробітними платами. ТТП ж іще більше занижує «правило країни походження товару»: тільки 55 % (а у деяких випадках – тільки 30 %) товарів повинні вироблятися у країнах – членах ТТП» [12], щоб застосовувати пільговий тариф.

Дж. Фокс показав, що цими можливостями активно послуговується Китай, який, хоча й не є учасником ТТП, обхідним шляхом експортує свою продукцію до США через країни цієї угоди, нарощуючи власний зовнішньоторговельний профіцит і посилюючи його дефіцит у Сполучених Штатах [13, с. 196]. Враховуючи нові обставини, можна очікувати посилення політики протекціонізму США, спрямованої на підвищення рівня зайнятості в американській економіці та збільшення обсягів виробництва, спрямованого на імпортозаміщення. В Європейському Союзі, де станом на 11 травня 2020р. від COVID-19 загинуло понад 110 тис. осіб, також буде посилена увага до політики зниження імпортозалежності від постачань з третіх країн економічних благ, що можуть представляти собою предмети національної безпеки.

Як такі очікувані зміни у торгівельній політиці розвинутих країн вплинуть на Україну? Найімовірніше такі зміни вплинуть на посилення еміграції робочої сили та секторальну структуру виробництва.

Наразі головними напрямками еміграції робочої сили України є країни центральної, північної та східної Європи (ЄС). У 2019 р. в ЄС зафіксовано найнижчий за останніх 20 років рівень безробіття (рис. 1). При чому, найвищі рівні зайнятості зафіксовані саме в тих країнах, які українські трудові мігранти вибирають в якості пріоритетних для працевлаштування: Польща, Угорщина, Чехія, Словаччина, Данія, Фінляндія, Німеччина.

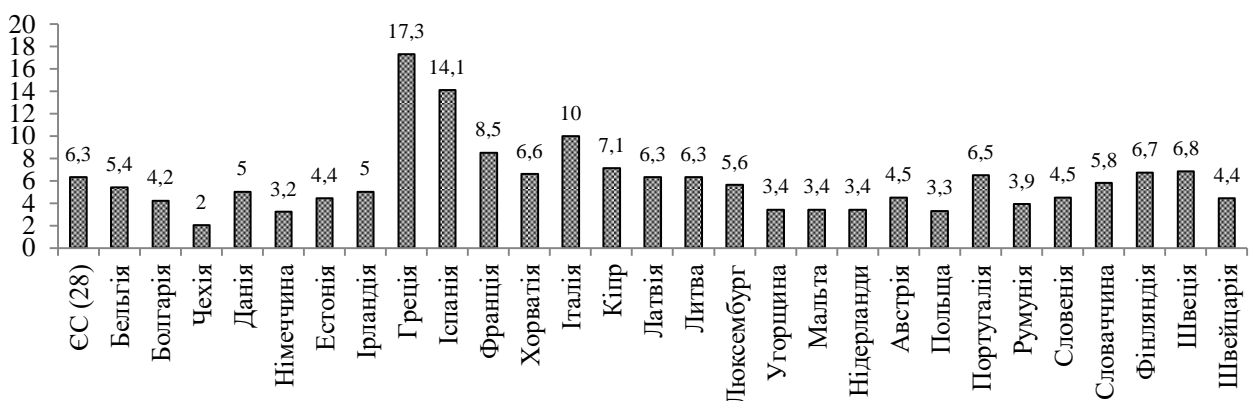

Рис. 1. Рівень безробіття в ЄС у 2019р., % до економічно активного населення*

*Примітка: *розраховано автором за даними [14]*

Це означає, що відновлення та збільшення обсягів промислового виробництва в ЄС в постпандемічний період може наштовхнутися на дефіцит робочої сили, що посилить європейські імміграційні процеси та українську трудову еміграцію.

Що стосується секторальної структури національного виробництва, то ймовірно посилення протекціоністської політики та збільшення обсягів промислової виробництва, спрямованого на імпортозаміщення в розвинутих країнах, зумовить закріплення сировинної спрямованості українського експорту й погіршення умов торгівлі.

Висновки: 1) пандемія COVID-19 виявила вразливість діючої моделі глобальної економіки – імпортозалежні країни наштовхнулися на гострий дефіцит медичної продукції. Насамперед, на засоби індивідуального захисту та апарати для штучної вентиляції легень;

2) в постпандемічний період у розвинутих країнах ймовірно посилення протекціоністської політики та збільшення обсягів промислового виробництва, спрямованого на імпортозаміщення економічних благ, які можуть бути предметом національної безпеки;

3) збільшення обсягів промислового виробництва в ЄС в постпандемічний період може наштовхнутися на дефіцит робочої сили, що посилить українську трудову еміграцію;

4) ймовірно посилення протекціоністської політики та збільшення обсягів промислової виробництва готової продукції в розвинутих країнах, зумовить закріплення сировинної спрямованості українського експорту й погіршення умов торгівлі.

Література

1. *Глобальна фінансова криза 2020 року* [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальна_фінансова_криза_2020_року

2. *Вільне падіння: історичний обвал цін на нафту триває* [Електронний

ресурс]. Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/вільне-падіння-історичний-обвал-цін-на-нафту-триває/a-53201823>

3. Вінокуров Я. Порожнє небо: як коронавірус ударив по авіакомпаніях і коли вони оживуть [Електронний ресурс]. *hromadske*, 29 квітня, 2020. Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/porozhnye-nebo-yak-koronavirus-udariv-po-aviakompaniyah-i-koli-voni-ozhivut>

4. Збитки світової економіки від коронавірусу можуть сягнути 5 трильйонів доларів - УОЛЛ-СТРИТ [Електронний ресурс]. *ПРЯМИЙ*, 9 квітня, 2020. Режим доступу: <https://prm.ua/zbitki-svitovoyi-ekonomiki-vid-koronavirusu-mozhut-syagnuti-5-trilyoniv-dolariv-uoll-strit/>

5. *Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1*; ред. упоряд. С. В. Мочерний (відп.ред) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

6. Білорус О. Г., Лук'яненко Д. Г. та ін. *Глобалізація і безпека розвитку: Монографія*; під ред. О. Г. Білоруса. К.: КНЕУ, 2001. 733 с.

7. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення. *Економіка України*, 2009, № 1. С. 4.

8. *Товарне виробництво* [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Товарне_виробництво

9. Осика С. Г., Пятницький В. Т. *Світова організація торгівлі*; 2-ге видання, перероблене і доповнене. К.: «К.І.С.», 2004. xxxvi, 516 с.

10. United Nations. Vienna Convention on the Law of Treaties 1969 [Електронний ресурс]. *Treaty Series*, 2005, vol. 1155, p. 331. Режим доступу: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf

11. World Trade Organization. *NEW!!! Tariffs and Trade on Medical Products (including COVID 19-medical supplies based on WCO Classification Reference)* [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/rese_03apr20_e.pdf

12. Faux Jeff. *U.S. trade policy – time to start over. Report* [Електронний ресурс]. Economic Policy Institute, November 30, 2016. P. 13. Режим доступу : <http://www.epi.org/files/pdf/117717.pdf>

13. Кораблін С. О. *Макроекономічна динаміка України: пастка сировинних ринків: монографія*. К.: НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2017. 308с.

14. Eurostat. *Unemployment by sex and age – annual data* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

References

1. *The global financial crisis of 2020* (2020). Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальна_фінансова_криза_2020_року (in Ukrainian).

2. *Free fall: the historic collapse in oil prices continues* (2020). Retrieved from: <https://www.dw.com/uk/вільне-падіння-історичний-обвал-цін-на-нафту-триває/a-53201823> (in Ukrainian).

3. Vinokurov, Ya. (2020). Empty sky: how the coronavirus hit airlines and when they will come to life. *hromadske*, April 29. Retrieved from: <https://hromadske.ua/posts/porozhnye-nebo-yak-koronavirus-udariv-po-aviakompaniyah-i-koli-voni-ozhivut> (in Ukrainian).

4. The damage to the world economy from the coronavirus could be \$ 5 trillion - Wall Street (2020). *PRIAMYI*, April 9. Retrieved from: <https://prm.ua/zbitki-svitovoyi-ekonomiki-vid-koronavirusu-mozhut-syagnuti-5-trilyoniv-dolariv-uoll-strit/> (in Ukrainian).

5. Mochernyi, S. V. et al. (Ed.) (2000). *Economic encyclopedia: in three volumes. Vol. 1*. Kyiv: Publishing center «Akademiia» (in Ukrainian).

6. Bilorus, O. H., Lukianenko, D. H. et al. (2001). *Globalization and security of development: Monograph*. O.H. Bilorus (Ed.). Kyiv: KNEU (in Ukrainian).

7. Hal'chyns'ky, A. S. (2009). Methodology of economic globalization analysis: logic of renewal. *Economy of Ukraine*, 1, 4 (in Ukrainian).

8. *Commodity production* (2020). Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Товарне_виробництво (in Ukrainian).

9. Osyka, S.H. & Piatnytskyi, V.T. (2004). *World Trade Organization* (2nd ed., rev.). Kyiv: “K.I.S.” (in Ukrainian).

10. United Nations (2005). Vienna Convention on the Law of Treaties 1969. *Treaty Series*, vol. 1155, 331. Retrieved from: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_1_1969.pdf (in English)

11. World Trade Organization (2020). *NEW!!! Tariffs and Trade on Medical Products (including COVID 19-medical supplies based on WCO Classification Reference)*. Retrieved from: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/rese_03apr20_e.pdf (in English)

12. Faux, J. (2016). *U.S. trade policy – time to start over. Report*. Economic Policy Institute, November 30. Retrieved from: <http://www.epi.org/files/pdf/117717.pdf> (in English)

13. Korablin, S. O. (2017). *Macroeconomic dynamics of Ukraine: the trap of raw materials markets: monograph*. Kyiv: NASU, GA “Institute of Economics and Forecasting NASU” (in Ukrainian).

14. Eurostat (2020). *Unemployment by sex and age – annual data*. Retrieved from: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> (in English).

Аннотация

Мудрак Р. П., Довгаль Е. В.

Актуальные проблемы глобальной экономики: изменения в мировом производстве в постпандемический период

Пандемия COVID-19 спровоцировала глубокий финансовый кризис – худший со времен Великой депрессии и 2008 года. Вынужденные карантинные меры обусловили катастрофическое падение спроса. Поэтому вслед за финансовым рынком рухнули сырьевые рынки. Прежде всего, рынок нефти – 20 апреля 2020г. цена майского фьючерса нефти WTI впервые за всю историю

торгов стала отрицательной. По наихудшему сценарию общие убытки мировой экономики оцениваются в более чем 6 трлн. дол. США. Кроме сугубо гуманитарной трагедии – гибели сотен тысяч людей, пандемия COVID-19 привело к усилению ревизии действующего сценария экономической глобализации, обнаружив и продемонстрировав всем его отдельные недостатки. Что обуславливает необходимость научных исследований в данном направлении.

Растущие внутренние потребности развитых стран в медицинской продукции, включая ту, что связана с лечением COVID-19, в предпандемический период покрывались за счет роста соответствующего импорта. Если бы эпидемия имела локальный характер - это не было бы проблемой. Однако эпидемия охватила весь мир, превратившись в пандемию. Она началась с главного поставщика в развитые страны средств индивидуальной защиты – Китая. В результате то, что Китай направлял на экспорт, в новых чрезвычайных обстоятельствах начало оставаться внутри страны. А в главных странах-импортерах возник острый дефицит соответствующей продукции, ставший одним из ключевых факторов стремительного распространения инфекции. В этом проявилась уязвимость действующей модели глобальной экономики. Поэтому, в постпандемический период в развитых странах возможно усиление протекционистской политики и увеличение объемов промышленного производства, направленного на импортозамещение экономических благ, имеющих отношение к национальной безопасности.

Увеличение объемов промышленного производства в ЕС в постпандемический период может натолкнуться на дефицит рабочей силы. Это усилит украинскую трудовую эмиграцию. Возможное усиление протекционистской политики и увеличение объемов производства готовой продукции в развитых странах, приведет к закреплению сырьевой направленности украинского экспорта и ухудшению условий торговли.

Ключевые слова: *глобальная экономика, пандемия, дефицит,*

Annotation

Mudrak R. P., Dovgal O. V.

Current issues of the global economy: changes in the global production in the post-pandemic period

Pandemic COVID-19 has caused deep financial crisis, the worst since the Great Depression and the recession in 2008. Compelled quarantine measures have resulted in dramatic drop of demand. Therefore raw materials markets have crashed following the financial market. First of all, it refers to oil market. On 20th, April the price of oil futures WTI was negative for the first time in history. According to the worst scenario total losses of the global economy are assessed more than 6 trillion USA dollars. Besides humanitarian tragedy (the death of hundreds of thousand people), pandemic COVID-19 enhanced the revision of the current scenario of economic globalization, revealing some of its drawbacks. This fact determines the necessity of scientific research in this direction.

Growing internal needs of developed countries in medical products, including those, related to the treatment of COVID-19 in the pre-pandemic period, were covered at the expense of the growth of a corresponding import. If pandemic had a local character, it wouldn't be a problem. However, the epidemic has seized the whole world, turning into pandemic. It started in China, the main supplier of individual protective equipment in developed countries. As a result, China left export products inside the country under emergency circumstances, and the main countries-importers faced a severe shortage of these products, which became one of the key factors of a quick spread of infection. This situation revealed the vulnerability of the current model of the global economy.

Therefore, in the post-pandemic period developed countries will probably enhance their protectionist policy and increase the production volumes, aimed at import substitution, which can be the subject matter of national security. Increase in

the production volumes in the EU in the post-pandemic period can face the labor force deficit, which will enhance the Ukrainian labor emigration. Possible enhancement of protectionist policy and the increase in the production volumes of finished products in developed countries will strengthen the orientation of the Ukrainian export on raw materials and deterioration of trading conditions.

Key words: *global economy, pandemic, deficit, import substitution, migration.*

УДК 338.46

DOI 10.31395/2415-8240-2020-96-2-131-141

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СФЕРИ

Л. М. МАЛЮГА, кандидат економічних наук

О. В. ЗАГОРОДНЮК, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Досліджено суть та інструменти антикризового управління в системі фінансового менеджменту підприємств готельно-ресторанної сфери. Означено зовнішні та внутрішні фактори кризового фінансового стану. Розглянуто необхідність проведення експрес- та фундаментальної діагностики банкрутства. Виділено особливості антикризового управління підприємствами готельно-ресторанної сфери.

Ключові слова: *управління, криза, банкрутство, діагностика, готельно-ресторанна сфера.*

Постановка проблеми. Організаційно-економічна сутність підприємництва в готельно-ресторанній сфері пов'язана з невизначеністю досягнення його кінцевих результатів, а значить і з високим ризиком втрат